

Dr. Selderhuis: Inwoners uit Zwolle als verspieder behandelen Predikant waarschuwt voor Hasselter vrees

door Frans Verkade

Het was de christelijke gereformeerde predikant uit Zwolle, dr. H.J. Selderhuis, die laatst kerkelijke en politieke bestuurders een aanwijzing wilde geven in de discussie over de te ontwikkelen Zwolse stadswijk Stadshagen. Zij moeten als het om Hasselter grond vooral niet vergeten dat in laatstgenoemd stadje nog altijd een vrees bestaat voor de drie grote broers: Zwolle, Deventer en Kampen. Die angst is "historisch diep verworteld", aldus de dominee die binnenkort als hoogleraar van de christelijke gereformeerde universiteit te Apeldoorn aantreedt.

Selderhuis lanceerde z'n stelling tijdens de jaarlijkse studiedag van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, dit jaar in de Sint Michaëlskerk te Zwolle gehouden. Hij verzorgde een lezing over de ontwikkelingen in Hasselt rond de jaren 1618 en 1619. De theoloog sprak de verwachting uit dat wanneer bestuurders met de vrees rekening houden "zij in en met Hasselt nog veel goeds kunnen bereiken".

Het laat zich raden dat er nadere studies over dit stadje zullen verschijnen. De aanstaand hoogleraar kerkhistorie beklemtoonde de waarde van het enorme archief. Maar liefst 36 meter gegevens over belastingen, maatschappelijke instellingen van steun en onderwijs, de Stephanuskerk, de heilige Stede en de Rechterlijke macht. "De gegevens zijn zodanig dat Hasselt zich uitstekend leent als illustratie voor een beschrijving van het leven in een zestiende eeuwse stad", aldus Selderhuis.

"De bekende kerk, de Heilige Stede, gold eertijds als één van de belangrijkste bedevaartsoorden ten Noorden van de grote rivieren. Het jaarlijkse feest van de Heilige Stede met de daaraan verbonden processies trok eeuwenlang duizenden gelovigen naar de Hanzestad aan het Zwarte Water. Hasselt boekte naam als een katholiek bolwerk in een tijd van oprukkend protestantisme". Des te meer opvallend is het dat in deze plaats, waar vanaf het jaar 1581 gereformeerde kerkdiensten werden gehouden, het protestantisme later de overhand kreeg.

Bijzondere plaats

De Zwolse predikant tekende heel nadrukkelijk de bijzondere "eigen plaats" van Hasselt. Hij vroeg aandacht voor de maquette op het voormalig brugwachtershuisje. Daarop valt te lezen dat de brug eertijds tot tweemaal toe door Zwolse troepen is verwoest om maar te voorkomen dat de handelaren hun zaken in Hasselt zouden doen en daarmee Zwolle zouden mijden.

"Overigens moet ik voor wie daar een kijkje wil gaan nemen er wel een waarschuwing aan toevoegen. Nog steeds staat het besluit dat inwoners uit Zwolle in Hasselt niet echt welkom zijn en bijvoorbaat als verspieders behandeld moeten worden.

Steeds heeft Hasselt moeten opboksen tegen de dominantie van Zwolle, Deventer en Kampen. Deze drie steden hebben steeds gepoogd Hasselt zoveel mogelijk overal buiten te houden. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat Hasselt allergisch werd voor alles wat vanuit deze steden tot haar kwam en dat zij zeker niet bereid was zich door enige van deze drie te laten zeggen".

Roomse koster

Als bewijs van die eigen koers wees dr. Selderhuis op de bedevaarten. "Deze zijn weliswaar beperkt, maar eigenlijk nooit onderbroken geweest ondanks de protesten uit de genabuurde steden en kerken. Hasselt is ook één van die steden waar de koster van de protestantse kerk gewoon rooms kon blijven".

Daarnaast wees hij op de perikelen rond het beroep, dat de Kamper kerkeraad rond 1618/1619

op één van de Hasselter dominees had uitgebracht. Kampen was in die dagen een bolwerk van de remonstranten. Twee jaar eerder dan genoemd jaartal was er een "kruisgemeente" van contra-remonstranten ontstaan. Na een persoonlijk bezoek van Prins Maurits had deze meer mogelijkheden gekregen. Behalve dat men in de Broederkerk mocht samenkomen werd de Hasselter predikant Vogellius als "uitgeleend" predikant ingeschakeld.

Vermaand

Tot zover nog geen problemen. Die kwamen dus toen ds. Petrus Plancius uit Hasselt de beroepingsbrief werd overhandigd. De kerkeraad uit het stadje aan het Zwarte Water en de predikant voelden er niets voor. Een bedankje lag dus voor de hand. Ware het niet dat de Generale Synode een brief naar het provinciale kerkbestuur had verzonden met de opdracht ervoor te zorgen dat er in Kampen "enige leraars" zouden komen.

Beide partijen werden gehoord. Uiteindelijk werd Plancius gesommeerd z'n huisraad te doen verhuizen en in Kampen z'n intrek te nemen "omdat de gemeente aldaar in een droevige staat verkeerde". De Hasselters voelen er evenwel niets voor en vertraagden het vertrek dermate dat ze daarvoor later zelfs werden vermaand.